

Тема заняття: «Ікебана. Історія походження»

Використана література:

Шишкіна Г. Скульптури з квітів. /журнал «Юний художник» №7, 1988р.- с. 30-31

Скульптури з квітів – так називають ікебани. Ікебана – японське мистецтво складання квіткових композицій. Саме таке порівняння точно відображає його характер: з різноманітних рослин майстри створюють певну просторову структуру, в якій, як і в скульптурі, засобами виразності є форма, лінія, ритм. Не менш важливу роль відіграє колір. Майстер ікебани – справжній творець. Художній смак, спостережливість, любов до природи – без цих якостей неможливо створити композицію, яка б хвилювала, приносила насолоду і радість, як будь-який інший витвір мистецтва.

Стиль Рікка. Пройшло не одне століття, поки загострено-чутливе ставлення до квітів, трав, дерев, поєднавшись з давнім звичаєм буддизму підносити квіти зображенням богів, призвело до появи ікебани. В середині XV ст. склався стиль, який отримав назву **Рікка** (квіти, що стоять). Урочисті монументальні композиції виражали філософський образ світостворення. Вони втілювали міфічну гору Меру, яка символізувала всесвіт. Найвища рослина тут відтворювала гору, решта – пагорби, водоспади і навіть місто. Квітова композиція могла сягати 1,5 м у висоту та близько 1 м в ширину. Для кожного елемента обирались відповідні рослини. Наприклад, в якості головного акценту, частіше використовували сосну; білі квіти символізували водоспади, а для пагорбів найкраще підходили гілки квітучих кущів.

Розквіт стилю Рікка припадає на XVII ст. він увійшов в повсякденне життя людей, набуваючи менш складних форм. Квіткові композиції цього стилю прикрашали житла під час урочистих подій. Весілля, народження немовляти, проводи самурая у військовий похід – все це супроводжувалось композиціями з квітів, що створювались за суворими правилами. Так, під час від'їзду самурая заборонялось використовувати камелію, оскільки, в'янувши, голівка квітки відривалась від стебла. Це асоціювалось з відрізаною головою і могло бути

поганою ознакою. Не допускалось використання чотирьох квітів. По-японськи «чотири» - «сін», так само звучить, як і слово «смерть».

Стиль Нагеіре. Пізніше з'явилися інші стилі. В XVI ст. виникла течія, яка отримала назву **Нагеіре** (вкинута квіти). Збереглася легенда, що розповідає про її зародження.

Одного разу, знаменитий майстер чайної церемонії Сенно Рікю, спекотного літнього дня, сидів в саду разом з правителем країни. Поблизу росли іриси. Ріккю виявив бажання створити квіткову композицію, але у нього не було потрібних інструментів. Він зрізав квіти кінжалом, прив'язав їх до рукоятки і кинув у посудину з водою. Всі присутні визнали досконалу красу його імпровізації. Іриси – квіти, які ростуть поблизу водойм, тому чудово виглядають в поєднанні з поверхнею води. Майстер зумів просто і, водночас, ефектно це підкреслити. Із стилем Нагеіре стали пов'язувати абсолютну свободу виконання ікебан. Він – повна протилежність суворо систематизованій школі Рікка.

Тябана. Майстер Сенно Ріккю створив ще один різновид квіткових композицій – Тябана, які призначені для оформлення спеціальних ніш (токонома) в чайному будинку. Тябана відрізняється від інших мінімальною кількістю квітів. Іноді використовувалась одна рослина чи бутон. Вона нерозривно пов'язана з інтер'єром чайної кімнати. Своєрідний ключ до розуміння цього стилю, як і ікебани загалом, - історія, де також фігурує Ріккю.

Далеко за межами столиці славився сад майстра, де росли дивовижно красиві в'юнки. Правитель країни забажав поглянути на них і в призначений час завітав до майстра. Однак, правитель побачив лише пустельний простір, засипаний піском. І, тільки зайшовши до чайного будинку, він побачив композицію з одного в'юнка. Відразу правитель зрозумів, що художник не пошкодував прекрасного саду для того, щоб дати можливість гостю отримати більше насолоди від краси цих квітів, побачивши найкращу з них. Не випадково сучасний японський письменник Ясунарі Кавабата сказав: «Одна квітка краще, ніж сто, передає усю розкіш цієї рослини.» Принцип зосередження на одному, пронизує всю японську культуру. В ікебані він має особливе значення.

Согецу. Сьогодні в Японії існує багато шкіл. Найпопулярніша – **Согецу** (місяць і трави), заснована в 1926 р. З дня заснування і до сих пір вона активно розвивається. Композиції цієї школи дуже подібні до творів сучасного образотворчого мистецтва. Їм властиве сміливе використання несподіваних матеріалів. Метою школи – є створення вільних композицій, в яких художник не обтяжений жодними правилами. Насправді, вони існують, хоча і не зовсім конкретні. Проте, обумовлені поняттям виразності ліній, кольору, просторової структури. Для того щоб початківець навчився вільно висловлювати та виражати свої думки, настрої, емоції існують початкові форми. Ці форми створюються за певними схемами, в яких зазначаються розміри і кути нахилів трьох головних ліній, які складають основу композиції. Як і в давнину, ці лінії символізують Небо, Людину і Землю.

Сьогодні у всіх школах ікебани існують два основних варіанта квіткових композицій: вертикальний (Нагеіре) і горизонтальний (**Морібана** – нагромаджені квіти). Перший ставиться у високих вазах за допомогою цілого ряду пристосувань з паличок. Другий – в низьких плоских посудинах з використанням спеціальної наколки-держака – кензана.

Взаємозв'язок ікебани з різними видами мистецтва. Ікебана, як визнаний вид японського декоративно-прикладного мистецтва, не втратила попередніх зв'язків з жилим інтер'єром, живописом, мистецтвом шрифту. Традиції поєднання квіткових композицій з живописними і каліграфічними сувоями з паперу заклали середньовічні майстри чайної церемонії. Розповідають, що один з них поклав в токонома сувій під назвою «Про красу самотності біля моря», розмістив поруч бронзову попільничку у формі рибальської хижини і композицію з декількох диких квітів, що ростуть на морському узбережжі. Гість, який брав участь у чайній церемонії, сказав, що споглядаючи таке поєднання, він з дивовижною силою відчув подих осені.

З живописом у майстрів ікебани споконвіку існував особливий зв'язок. Художники створювали живописні ескізи кольорових квіткових композицій. Майстри декоративно-прикладного мистецтва використовували квіткові мотиви для сюжетів в оздобленні виробів з фарфору і слонової кістки.

Не дивлячись на такий тісний зв'язок з живописом, ікебана за своєю природою набагато ближча до скульптури.

«Зерно квітки, що розкривається в різних видах мистецтва, лежить в душі художника... як на голому дереві виростають квіти та плоди, так із пейзажу своєї душі художник створює витвір мистецтва.» - ці слова належать середньовічному театральному драматургу Но Сеамі. Вони в повній мірі стосуються майстрів ікебани. Хоча їх витвори не довговічні, але, за словами одного із класиків цього виду мистецтва: «За одну мить можна пережити таїну великої кількості перевтілень».

Запитання для самоконтролю:

1. Що таке ікебана ?
2. Що призвело до появи такого виду мистецтва, як ікебана ?
3. Які основні стилі ікебани ви знаєте ?
4. З якими видами мистецтва тісно пов'язана ікебана ?